

11. Ruhtinaiden protesti

Suurenmoisimpia todistuksia, mitä milloinkaan on annettu uskonpuhdistuksen puolesta oli Saksan ruhtinaiden protesti Speyerin valtiopäivillä 1529. Näiden Jumalan miesten rohkeus ja lujuus hankki tuleville sukupolville omantunnonvapauden ja antoi uudistetulle kirkolle nimen "protestanttinen".

Jumalan kaitselmuksia oli pitänyt totuutta vastustavat voimat kurissa. Kaarle V oli halukas murskaamaan uskonpuhdistuksen, mutta aina kun hän kohotti kätensä iskuun, hänet pakotettiin puolustuskannalle. Yhä uudelleen Turkin sotajoukot ilmaantuivat ratkaisevalla hetkellä rajalle, tai Ranskan kuningas tai paavi itse ryhtyi sotaan häntä vastaan. Näin uskonpuhdistus sai rauhassa vahvistua ja levitä kansainvälisten kiistojen ja sekasorron keskellä.

Viimein paavia kannattavat hallitsijat ryhtyivät yhdessä toimiin uskonpuhdistajia vastaan. Keisari kutsui koolle valtiopäivät Speyeriin kerettiläisyyden murskaamiseksi. Jos tuhoaminen ei onnistuisi rauhallisoin keinoin, Kaarle oli valmis tarttumaan miekkaan.

Paavin kannattajat osoittivat julkisesti vihamielisyyttään uskonpuhdistajia kohtaan. Melanchthon sanoi: "Me olemme maailman pohjasakkaa, kaikkien inhon kohde; mutta Kristus tulee katsomaan heikon kansansa puoleen ja suojelemaan sitä." 1 Speyerin asukkaat janoivat Jumalan sanaa, ja kiellosta piittaamatta tuhannet kokoontuivat Saksin vaaliruhtinaan kappelissa järjestettyihin jumalanpalveluksiin. Tämä

SUURI TAISTELU

joudutti ratkaisua. Uskonnollinen suvaitsevaisuus oli lailla vahvistettu, ja evankeliset valtiot olivat päättäneet vastustaa oikeuksiensa loukkaamista. Luther ei voinut tulla paikalle, mutta hänen tilallaan olivat hänen työtoverinsa ja ruhtinaat, jotka jumala oli kutsunut puolustamaan asiaansa. Saksin Fredrik oli kuollut, mutta Juhana-herttua, hänen seuraajansa, oli ottanut uskonpuhdistuksen iloiten vastaan ja osoitti suurta rohkeutta.

Papit vaativat uskonpuhdistuksen hyväksyneitä valtioita alistumaan Rooman tuomiovaltaan. Uskonpuhdistajat taas eivät voineet myöntyä siihen, että Rooma alistaisi jälleen valvontaansa valtiot, jotka olivat ottaneet vastaan Jumalan sanan.

Lopulta ehdotettiin, että Wormsin julistus pidettäisiin voimassa siellä, missä uskonpuhdistusta ei vielä ollut pantu toimeen, ja että "missä kansaa ei voinut alistaa siihen [Wormsin julistukseen] ilman kapinanvaaraa, siellä ei ainakaan pantaisi toimeen uusia muutoksia - ei estettäisi messun järjestämistä eikä sallittaisi yhdenkään roomalaiskatolisen kääntyä luterilaisuuteen." Valtiopäivät hyväksyi ehdotuksen pappien ja prelaattien suureksi tyydytykseksi.

Tärkeitä kysymyksiä vaakalaudalla

Jos tämä julistus saatettaisiin voimaan, "uskonpuhdistusta ei voitaisi laajentaa - - eikä sen perustasta vahvistaa - - siellä, missä se oli pantu toimeen." 2 Sananvapaus kiellettäisiin. Kääntymyksiä ei sallittaisi. Maailman toiveet näyttivät raukeavan tyhjiin.

Evankeliset katsoivat toisiaan tyrmistyneinä. "Mitä on tehtävä?" "Pitääkö uskonpuhdistuksen johtajien alistua ja hyväksyä julistus? - Luterilaisille ruhtinaille taattiin vapaa uskonnonharjoitus. Sama suosiosoitus myönnettiin niille alamaisille, jotka ennen julistuksen antamista olivat ottaneet vastaan

RUHTINAIDEN PROTESTI

puhdistetun opin. Eikö heidän tulisi tyytyä tähän? - -

"Onneksi he panivat merkille periaatteen, jolle tämä sopimus perustui, ja toimivat uskossa. Mikä se periaate oli? Että Roomalla oli oikeus pakottaa omaatuntoa ja kieltää vapaa tutkimus. Mutta eivätkö he itse samoin kuin heidän protestanttiset alamaisensa saisi nauttia uskonnonvapaudesta? Kyllä, sopimuksessa erikseen :mainittuna suosionosoituksena, mutta ei oikeutena. - - Sopimuksen hyväksyminen olisi itse asiassa myöntymistä siihen, että uskonnonvapaus olisi rajoitettava luterilaiseen Saksiin ja että muualla kristikunnassa vapaa tutkimus ja puhdistetun uskon tunnustaminen olivat rikoksia, joista rangaistaisiin vankeudella ja polttoroviolla. Voisivatko he myöntyä rajoittamaan uskonnonvapauden tietyille alueelle? - - Voisivatko uskonpuhdistajat vakuuttaa viattomuuttaan niiden satojen ja tuhansien vereen, jotka sopimuksen vuoksi joutuisivat antamaan henkensä paavillisissa maissa?"³

"Torjukaamme tämä päätös", ruhtinaat sanoivat.

"Omantunnonasioissa ei enemmistöllä ole valtaa."

Omantunnonvapauden suojeleminen on valtion velvollisuus, eikä sillä muuta valtaa uskonnollisissa kysymyksissä olekaan.

Paavin kannattajat päättivät tukahduttaa tämän "röyhkeän itsepäisyyden". Vapaakaupunkien edustajia vaadittiin ilmoittamaan, suostuisivatko he sopimuksen ehtoihin. He pyysivät lykkäystä, mutta turhaan. Lähes puolet asettui tukemaan uskonpuhdistajia tietäen, että seurauksena olisi arvostelua ja vainoja. Eräs heistä sanoi: "Meidän täytyy joko kieltää jumalan sana tai - tulla poltetuiksi." ⁴

Ruhtinainien ratkaisu

Kuningas Ferdinand, keisarin edustaja, koetti suostutella. Hän "pyysi ruhtinaita hyväksymään päätöksen

SUURI TAISTELU

vakuuttaen, että keisari olisi heihin, erittäin tyytyväinen". Mutta nämä uskolliset miehet vastasivat tyynesti: "Me tottelemme keisaria kaikessa, mikä edistää rauhaa ja Jumalan kunniaa."

Lopulta kuningas ilmoitti, että "he eivät voineet muuta kuin alistua enemmistön päätökseen". Tämän lausuttuaan hän poistui antamatta uskonpuhdistajille tilaisuutta vastata. "He lähettivät lähetystön pyytämään kuningasta palaamaan." Hän vastasi: "Asia on päätetty; teidän on pakko alistua." 5

Keisarillinen puolue kuvitteli, että keisarin ja paavin kannattajat olivat vahvoja ja uskonpuhdistajat heikkoja. Jos uskonpuhdistajat olisivat turvautuneet yksin inhimilliseen apuun, he olisivatkin olleet niin voimattomia kuin paavilaiset luulivat. Mutta he vetosivat "valtiopäivien päätöksestä Jumalan sanaan, ja Kaarle-keisarin sijasta Jeesukseen Kristukseen, kuninkaiden Kuninkaaseen ja herrojen Herraan".

Koska Ferdinand oli kieltäytynyt ottamasta heidän vilpitohtia vakaumustaan huomioon, ruhtinaat päättivät olla välittämättä hänen poissaolostaan ja esittää viipymättä vastalauseensa kansalliselle neuvostolle. Laadittiin juhlallinen julistus, joka esitettiin valtiopäiville:

"Täten vakuutamme - - että me, itsemme ja kansamme puolesta, emme hyväksy emmekä noudata ehdotettua säädöstä yhdessäkään kohdassa, joka on vastoin Jumalaa, hänen pyhää sanaansa, meidän omaatuntoamme ja sielumme pelastusta. - - Tästä syystä hylkäämme päällemme asetetun ikeen. -- - Samalla odotamme Hänen Keisarillisen Majesteettinsa kohtelevan meitä kuten kristitty ruhtinas, joka rakastaa Jumalaa yli kaiken. Me olemme valmiit osoittamaan hänelle, kuten teille, armolliset herrat, sitä rakkautta ja kuuliaisuutta, joka on kohtuullinen ja lainmukainen velvollisuutemme." 6

RUHTINAIDEN PROTESTI

Enemmistö hämmästyí ja säikáhti vastalauseen esittäjien rohkeutta. Erimielisyydet, taistelut ja verenvuodatus näyttivät väistämättömiltä. Mutta uskonpuhdistajat luottivat Kaikkivaltiaan käsivarteen ja olivat "rohkeita ja lujia".

"Tämän kuuluisan vastalauseen periaatteet muodostavat protestantismin ytimen. - - Protestantismi asettaa omantunnonvapauden viranomaisten yläpuolelle ja Jumalan sanan arvovallan näkyvän seurakunnan yläpuolelle. - - Se - - sanoo profettojen ja apostolien tavoin: `Ennemmin tulee totella jumalaa kuin ihmisiä.' Kaarle V:n kruunun edessä se kohottaa Jeesuksen Kristuksen kruunun." 7 Speyerin vastalause oli vakava todistus uskonnollista suvaitsemattomuutta vastaan ja vakuutus kaikkien ihmisten oikeudesta palvella jumalaa omantuntonsa mukaisesti.

Näiden jalojen uskonpuhdistajien kokemus tarjoaa opetuksen kaikille myöhemmille ajoille. Saatana vastustaa yhä Raamatun asettamista elämän ohjeeksi. Meidän on palattava protestantismin suureen periaatteeseen: Raamattu ja yksin Raamattu uskon ja elämän ohjeeksi. Saatana työskentelee yhä uskonnonvapauden hävittämiseksi. Se antikristillinen valta, jonka protestin esittäjät Speyerissä torjuivat, pyrkii nyt saamaan takaisin menetetyn valta-asemansa.

Augsburgin valtiopäivät

Kuningas Ferdinand oli kieltäytynyt kuulemasta evankelisia ruhtinaita, mutta lopettaakseen valtakuntaa häiritsevät erimielisyydet Kaarle V kutsui seuraavana vuonna valtiopäivät koolle Augsburgiin. Hän ilmoitti aikovansa johtaa niitä itse. Protestanttien johtajat kutsuttiin paikalle.

Saksin vaaliruhtinaan neuvonantajat kehottivat häntä pysymään poissa valtiopäiviltä: "Eikö se ole

SUURI TAISTELU

kaiken vaarantamista, että sulkeutuu kaupungin muurien sisäpuolelle voimakkaan vihollisen kanssa?" Mutta toiset vakuuttivat uljaasti: "Ruhtinaat käyttäytykööt rohkeasti, niin Jumalan asia voittaa." "Jumala on uskollinen; hän ei hylkää meitä", Luther sanoi. 8

Vaaliruhtinas seurueineen lähti Augsburgiin. Monet kulkivat eteenpäin synkkinä ja huolestuneina. Mutta Luther, joka seurasi heitä Coburgiin saakka, vahvasti heidän uskoaan laulamalla matkan aikana kirjoittamansa virren "jumala on linnamme". Innoittavat sävelet saivat monen raskaan sydämen kevenemään.

Uskonpuhdistusta kannattavat ruhtinaat olivat päättäneet esittää valtiopäiville raamatullisilla todisteilla vahvistetun julkilausuman näkemyksistään. Sen valmistaminen uskottiin Lutherin, Melanchthonin ja heidän työtoveriensa tehtäväksi. Protestantit hyväksyivät tämän tunnustuksen ja kokoontuivat allekirjoittamaan asiakirjan.

Uskonpuhdistajat pitivät tärkeänä, ettei heidän asiaansa sekoitettaisi poliittisiin kysymyksiin. Kun kristityt ruhtinaat astuivat esiin allekirjoittaakseen tunnustuksen, Melanchthon meni väliin ja sanoi: "Näiden seikkojen esittäminen kuuluu teologeille ja saarnaajille; varatkaamme maan mahtavien arvovalta muille asioille." "Jumala varjelkoon teitä sulkemasta minua pois", Saksin Juhana sanoi. "Olen päättänyt tehdä mikä oikein on, kruunustani välittämättä. Haluan tunnustaa Herran. Vaaliruhtinashattuni ja kärpännahkaviittani eivät ole minulle yhtä kalliita kuin Jeesuksen Kristuksen risti." Eräs toinen ruhtinas sanoi tarttuessaan kynään: "Jos minun Herrani Jeesuksen Kristuksen kunnia vaatii, olen valmis - - luopumaan omaisuudestani ja elämästäni." "Mieluummin luovun alamaisistani ja ruhtinaskunnastani, mieluummin jätän isieni maan sauva kädessä", hän jatkoi,

RUHTINAIDEN PROTESTI

"kuin hyväksyn muita oppeja kuin sen, joka on tässä tunnustuksessa.
9

Sovittu aika tuli. Vaaliruhtinaiden ja ruhtinaiden ympäröimä Kaarle V otti protestanttiset uskonpuhdistajat vastaan. Tuossa kunnianarvoisessa kokouksessa esitettiin selvästi niin evankeliumin totuudet kuin paavinkirkon erehdykset. Tuota päivää on kutsuttu "uskonpuhdistuksen suurimmaksi päiväksi ja yhdeksi kunniakkaimmista kristikunnan ja ihmiskunnan historiassa". 10 Wormsissa Wittenbergin munkki oli seisonut yksin. Nyt hänen tilallaan olivat valtakunnan mahtavimmat ruhtinaat. "Olen suunnattoman iloinen", Luther kirjoitti, "kun olen saanut elää tähän hetkeen, jolloin näin maineikkaat tunnustajat ovat julkisesti korottaneet Kristusta näin kunnianarvoisessa kokouksessa."

Se mitä keisari oli kieltänyt saarnaamasta kirkossa julistettiin nyt palatsissa. Mitä monet olivat pitäneet sopimattomana palvelijoidenkin korville, sitä kuuntelivat nyt ihmetellen valtakunnan herrat ja valtiat. Saarnaajina olivat kruunatut ruhtinaat ja saarnana Jumalan kuninkaallinen totuus. "Sitten apostolisen ajan ei ole ollut suurempaa teosta eikä mahtavampaa tunnustusta." 11

Lutherin tärkeimpiä periaatteita oli, ettei uskonpuhdistukselle tullut pyytää maallisen vallan tukea. Hän iloitsi siitä, että valtakunnan ruhtinaat tunnustivat evankeliumin, mutta kun he ehdottivat puolustusliiton muodostamista, hän totesi että "Jumala yksin puolustaisi evankeliumin oppia. - - Kaikki ehdotetut poliittiset varotoimet johtuivat hänen mielestään arvottomasta pelosta ja synnillisestä epäluottamuksesta." 12

Viitattaessaan myöhemmin uskonpuhdistusta tekevien ruhtinaiden suunnittelemaan liittoon Luther ilmoitti, että ainoa ase tässä taistelussa olisi "Hengen

SUURI TAISTELU

miekka". Saksin vaaliruhtinaalle hän kirjoitti: "Me emme voi puhtaalla omallatunnolla hyväksyä ehdotettua liittoa. Kristuksen ristiä on kannettava. Älköön Teidän Ylhäisyytenne pelätkö. Me saamme rukouksillamme aikaan enemmän kuin vihollisemme kerskailuillaan." 13

Salaisesta rukouspaikasta lähti voima, joka järkytti maailmaa uskonpuhdistuksessa. Augsburgissa Luther "ei antanut päivänkään kuluja käyttämättä vähintään kolmea tuntia rukoukseen". Huoneensa yksinäisyydessä hänen kuultiin vuodattavan sielunsa Jumalan eteen sanoissa, jotka olivat "täynnä kunnioitusta, pelkoa ja toivoa". Melancthonille hän kirjoitti: "Jos asia on väärä, luovu siitä; jos asia on oikea, miksi epäilimme hänen lupauksiaan, joka käskee meidän nukkua ilman pelkoa?" 14 Protestanttiset uskonpuhdistajat olivat rakentaneet Kristukselle. Tuonelan portit eivät heitä voittaneet!